

*Санийе Учкач*

**БОЛОЧОК МУГАЛИМДИН КЕНЖЕ ОКУУЧУЛАРДЫН АТА-ЭНЕЛЕРИ МЕНЕН  
ИШ АЛЫП БАРУУ ДАЯРДЫГЫН КАЛЫПТАНДЫРУУНУН ИЛИМИЙ  
АДАБИЯТТАРДА ИЗИЛДЕНИШИ**

*Санийе Учкач*

**ИССЛЕДОВАНИЕ В НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ ФОРМИРОВАНИЯ  
У БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ГОТОВНОСТИ К РАБОТЕ С РОДИТЕЛЯМИ  
УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ**

*Saniie Uchkach*

**A STUDY IN THE SCIENTIFIC LITERATURE FORMATION  
THE FUTURE TEACHER'S READINESS TO WORK WITH THE PARENTS  
OF YOUNGER STUDENTS**

УДК: 756.45(187.005)27

*Макалада республиканын жогорку окуу жайларынын педагогикалык факультеттери даярдап жаткан болочок мугалимдердин кенже окуучулардын ата-энелери менен иштөөгө даярдыгын калыптандыруу маселелери каралган.*

*В данной статье рассматриваются вопросы изучения в научной литературе формирования готовности к работе с родителями будущих учителей, которых готовят педагогические факультеты ВУЗов нашей республики.*

*This article discusses the issues of study in the scientific literature of formation of readiness to work with the parents of future teachers, which are prepared by the departments of education in the Universities of our Republic.*

Жаңы социалдык-экономикалык шарттарда үй-бүлө социалдашуунун негизги институту катары каралып келет, бирок бул функцияны аркалоодо ал бир топ кыйынчылыктарга туш болууда. Ал баарыдан мурда социалдык фондун өтө тездик менен өзгөрүлүп жаткандыгында жана үй-бүлөнүн жаңы шарттарга өтө жай адаптациялануусуна байланыштуу.

Бүгүнкү күндө үй бүлө проблемаларын көптөгөн илимдер: экономика, укук, социология, демография, психология, педагогика ж.б. изилдеп келишет. Бул илимдердин ар бири өз предметине ылайык анын өнүгүүсүнүн тигил же бул тарабын көрсөтүп келет. Педагогика болсо үй бүлөнүн заманбап коомдогу тарбиялык функциясын анын максаттары жана каражаттары, ата-энелердин укуктары жана милдеттери, балдарды тарбиялоо процессинде ата-энелердин мектеп жана башка балдар мекемелери менен өз ара иш алып баруусу көз карашынан карайт, үй-бүлөлүк тарбиянын резервин жана чыгымын аныктайт (Лихачев Б.Т., Харламов И.Ф., Подласый И.П.). Белгилей кетүүчү нерсе, бүгүнкү күндө мектеп менен үй бүлөнүн өз ара биргелешип иш алып баруусу актуалдуу темалардын бири, анткени болочок мугалимдин үй-бүлөлүк тарбиянын проблемаларын билүүсү, келечек муунду тарбиялоодо ата-энелер менен кызматташа алуусу зарыл.

Үй-бүлө жана мектеп – өсүп келе жаткан муунду тарбиялоонун башкы катышуучулары. Үй-

бүлөнүн балдарга болгон таасири тууганчылык байланыштар менен шартталган. Мектептин ролу анын расмий статусу менен аныкталат. Үй бүлө жана мектеп – биздин келечектин башатында турган эки коомдук институт. Үй-бүлө жана мектептин өз ара биргелешип иш алып баруу процесси ата-энелердин окуу-тарбия процессине активдүү аралашуусуна, мектептен тышкары ишмердигине, балдар жана педагогдор менен кызматташууга багытталышы зарыл.

Кызыкчылык түшүнүктүү: үй-бүлө мектеп менен биргеликте тарбия чөйрөсүнүн факторлорунун маанилүү комплексин түзөт, ал өз кезегинде билим берүүчүлүк процесстин гана эмес, жалпы эле коомдун ийгиликтүүлүгүн же ийгиликтүү эместигин аныктайт.

Үй-бүлө социалдык институт катары илимпоздордун көңүл борборундагы объект, анткени ал инсандын социализациясын камсыздоочу микро-группа болуп эсептелет. Үй-бүлө – никеге жана кан жагынан тууганчылыкка негизделген коомдук бирдик; учурдагы түшүнүк боюнча – чогуу жашап жаткан жакын туугандардын (ата-эне, балдары, башка туугандары) тобу. Үй-бүлө – бир тууган адамдардын бирикмеси. Бул чакан жамаат. Бул ар ким өз укугуна жана милдетине ээ болгон микро-коом. “Үй-бүлө – адам турмушундагы эң алгачкы коомдук баскыч. Ал эң кенже курактан тартып балдардын түшүнүгүнө, эркине, сезимине багыт берет. Ата-энесинин жетекчилиги астында бала өзүнүн эң алгачкы турмуштук тажрыйбасын, курчап турган чындык жөнүндөгү эң жөнөкөй билимдерди, коомдогу жашоонун көндүмдөрүн алат”. “Үй-бүлө – коомдун баштапкы структуралык бирдиги, баланын өсүүсүнүн инсандык негизин калыптандыруучу табигый чөйрө”. “Үй-бүлө – адамдардын ячейкаларынын арасынан эң гумандуусу, ал адамдан нагыз адамды жаратат”. “Коомдун шартындагы үй бүлөлүк тарбия – руханий байлыкты, моралдык тазалыкты жана физикалык артыкчылыкты өзүндө алып жүргөн жаңы адамды тарбиялоонун бир формасы”. Үй-бүлө адам коомунун өнүгүүсүнүн эң алгачкы стадияларында пайда болгон. Тарыхый аспектиден алганда,

үй-бүлө эң алгачкы социалдык институттардын бири болуп эсептелет.

Цивилизациянын өнүгүшү адамдардын жашоо шартын, алардын көз караштарын калыптандырууга болгон талаптарды, ишенимдерин жана мамилелерин өзгөрттү. Алар татаалдашты, мурункудан баамчыл жана терең болуп жүрүп олтурду. Өсүп келе жаткан муунга үй-бүлөлүк тарбия берүү боюнча топтолгон бай тажрыйба тынымсыз изилденип, психологиялык-педагогикалык илим жана тажрыйба үчүн кеңири пайдаланылып келди.

Коом менен тарбиянын, коомдук жана үй бүлөлүк тарбия формаларынын өз ара байланышы проблемалары Байыркы Римде эле антикалык ойчулдардын (Аристотель, Демокрит, Платон) эмгектеринде иликтенип келген. Сократтын пикири боюнча, тарбиянын максаты – өзүн-өзү таанып билүү, нравалык асылдыктарды өрүндөтүү болушу кажет. Платон болсо коомдук тарбия берүүнүн жактоочусу, ал үй-бүлөлүк тарбияны тангандардын бири. Ал эми Демокрит тарбия берүүдө ата-энелердин таасирине артыкчылыктуу маани берген.

Антикалык ойчулдар төмөндөгүдөй суроолорду коюп, аларга жооп издешкен: “Адам кандай болуусу керек? Ал кандай жагымдуу моралдык сапаттарга ээ болууга милдеттүү?”. Алар адам болуунун табиятын изилдөө менен анын башатын иликтешкен. Учурдагы жана күнүмдүк абалы менен салыштырып, аны идеалдуулук менен чулгашкан.

Кайра жаралуу доорунун мектеби жана педагогикалык ойлору ошол өлкөнүн өнүгүүсүнүн спецификалык өзгөчөлүктөрүн чагылдыруу менен ар кандай түрдө өнүккөн. Кайра жаралуу доорунун ишмерлери: италиялык гуманист Виторино да Фельтре, француз жазуучусу Франсуа Рабле, англиялык ойчул Томас Мор инсанды басмырлоочу көз карашка каршы күрөшүп келишкен. Адамдын руханий күчүнүн үй-бүлөдөгү өнүгүүсүнө өзгөчө маани беришкен.

Пайда болуп олтурган капиталисттик мамилелер адамды ишмердиктин субъекти катары таанууга, натыйжада моралдык баалуулуктарды ашыкча баалоого, адамдын идеалын, туруктуулук, эмгекчилдик жана сарамжалдуулук менен өзгөчөлөнгөн индивидуалисттик калыптандырууга алып келди.

XVI кылымдагы буржуазиялык идеологдор адамды жогорку баалуулук катары жарыялашты, кеңири жана эркин ишмердик укугун бекитишти. Бул адам коомун жалпы эркиндикке, адилеттикке жана бакытка алып келе тургандай болуп сезилген.

XVI-XVII кылымдарда Батыш жана Борбордук Европада бир жагынан, окуучулардын өз эне тилинде окутула турган элдик мектептер, экинчи жагынан, 20-кылымдын орто билим берүү системасында өзгөчө орунга ээ болгон классикалык гимназия тибиндеги мектептер пайда боло баштаган.

XVII кылымдын ортосунда улуу чех ойчулу жана педагог Ян Амос Коменский жаңы доордун педагогикасынын негизин түптөгөн. Ал “бардык

адамдарды баарысына окутуу” идеясын көтөрүп чыкты. Бирок ошол эле мезгилде ал “Мындан мурунку бардык нерселер эң башкы нерсенин нравалуулукка караганда анчалык маңыздуу эмес” деп белгилейт (1 : 132).

Ал мезгилде психология тармагында эки багыт өз ара карама каршы пикирде болуп келишкен: Метафизикалык психология, анын өкүлдөрү психологияны акыл көз карашы менен, априордук түрдө, “жан” түшүнүгүн аныктоодон баштоо менен курууга аракет кылышса, жаңы багыт – эмпирикалык психология. Анын жактоочулары тажрыйбага таянууга, фактыларды жана психикалык турмуштун айрым жактарын анын жөнөкөй көрүнүштөрүнөн тартып иликтөөгө таянууга аракеттенишкен.

Балага таасир берүүчү чөйрөнүн ролун жана маанисин изилдөөнүн тарыхынын тамырлары революцияга чейинки педагогикага барып такалат. К.Д.Ушинский “Тарбия берүү жана өнүктүрүү үчүн адамдын кадимки турмушта кандай экендигин анын бардык кемчиликтери жана артыкчылыктары менен кошо билүү маанилүү”деп эсептеп, “адамды үй-бүлөдө, эл арасында, бардык курактарда жана бардык класстарда” билүү зарыл деген пикирде болгон (2 : 188).

Улуу орус педагогу К.Д.Ушинский байкоолорго өзгөчө маани берүү менен тажрыйбага негизденүүгө аракет кылган. Ал бул багытта “Адам тарбиялоонун предмети катары” деп аталган капиталдуу эмгегин 1920-жылы жарыялаган. Ал мында мезгилден жана мейкиндиктен тышкаркы жайгашкан абстракттуу адамдын психикасын эмес, белгилүү бир чөйрөдө жашап жаткан адамдын психикасын иликтөөгө аракеттенген. Пикирибизде К.Д.Ушинский “тарбия калктын тарыхый өнүгүүсүнөн көз каранды” деп туура эсептеген. Андыктан К.Д.Ушинскийдин педагогикалык системасынын негизинде элдүүлүк идеясы жатат.

Тарбия берүүнүн ар кандай системаларын анализдеп көрүп, Ушинский бир катар маселелер боюнча немец ойчулдары Кантты, Гербертти, Гегельди жана Бенекени сынга алат. Ушинский бул педагогиканын психологиялык таанымдарын орус кыргызшына механикалык түрдө которуп келүүнүн максатка ылайыксыздыгын тынымсыз далилдеп келген.

Россияны жердеген көптөгөн калктардын прогрессивдүү маданият ишмерлери педагог-демократтардын педагогикалык мурасын кылдат изилдеп келишкен, өзгөчө К.Д.Ушинскийдин эмгектерин.

А.Кунанбаев, Ы.Алтынсарин жана башка педагогдор казак калкынын агартуу иши тармагында бир топ олуттуу иштерди аткарып кетишти. Ал эми кыргыздарда Ишеналы Арабаев, Сатыбалды Нааматов, Касым Тыныстанов сыяктуу агартуучуларды айтууга болот.

XIX кылымдын аягында капиталисттик өлкөлөрдөгү жалпы мектеп ишинин уюштурулушунун экономикалык-коомдук өнүгүүгө дал келбестиги

реформатордук агымдардын пайда болушуна алып келди. Алардын арасынан эмгек мектебинин, иш-аракет педагогикасынын, көркөм тарбия берүү кыймылынын, жеке (индивидуалдуу) педагогиканын, социалдык педагогиканын жактоочуларын белгилеп кетүүгө болот.

Мисалы, биология тармагындагы ири окумуштуу П.Ф.Лесгафт (1837-1909), анатомия боюнча илимий-теоретикалык ишин коомдук-педагогикалык ишмердик менен айкалыштыра билген.

Лесгафттын пикири боюнча, тарбия социалдык мүнөзгө ээ жана коомдук чөйрө менен биргеликте балдарды калыптандырууда чечүүчү ролду ойнойт. Ал өзүнүн “Балага үй-бүлөлүк тарбия берүү жана анын мааниси” аттуу эмгегинде үй-бүлөлүк тарбиянын өз мезгилине типтүү болгон кемчиликтерин ачып берген жана балдардын эркин, акыл-эстүү жана нравалык ишмердүүлүккө болгон укугун тааныган. Лесгафттын педагогикалык чыгармалары окуучулардын ички дүйнөсүнүн өзгөчөлүктөрүн мүнөздөгөн психологиялык материалдарга бай (3 : 146).

П.Ф.Лесгафт – орус үй-бүлөлүк тарбия берүү системасынын негиз салуучусу. Адамдын жашоосунун үй бүлөдөгү мезгили анын бүтүндөй жашоотурмушуна өчпөс из калтырат, анткени “баланын үй-бүлөдөгү мезгили учурунда анын темпи калыптанат” (3 : 147).

Үй-бүлө тарбиясынын педагогикасынын өнүгүшүнө П.Ф.Каптеревдин эмгектери да бараандуу салым кошту. Ал 1898-жылдан тартып “Үй-бүлөлүк тарбия жана билим берүү энциклопедиясынын” редактору болуп эмгектенген. П.Ф.Каптеревдин пикири боюнча, өнөр жайдын өнүгүүсү доорундагы коомдук өндүрүшкө аялдар тартыла баштаган шартта, кызматкерлерден сабаттуулук жана билим талап кылынат, үй-бүлөлүк тарбияны мектептердеги коомдук тарбия менен айкалыштыруу туура болот (4:354).

Мектептердеги формализм, догматизм, балдарга карата ырайымсыз мамилеге каршы көрүнүш катары, педагогикалык процессти кандайдыр бир пландоодон, программалардан, окуу китептеринен баш тартуу талабы коюлган. Мындай анархиялык көз карашты жактагандардын пикири боюнча, окуу процесси көптөгөн факторлор жана кокустуктар менен аныкталган мугалимдин жана окуучулардын эркин чыгармачылыгы катары ой жорутулган. Бул идеяларды К.Н.Вентцель ачык-айрым билдирип чыккан (1857-1947).

Ал ата-энелердин жана педагогдордун башкы милдети “балада жогору нравалуу инсанды калыптандыруу” деп белгилеген. Социалдык жеткилендиктин критерийи катары ал “адамдардын ортосундагы мамилелердин гармониясын” эсептеген.

Жогоруда белгилеп өткөнүбүздөй эле, 19-кылымдын аягында капиталисттик өлкөлөрдөгү жалпы мектеп ишинин уюштурулушунун экономикалык-коомдук өнүгүүгө дал келбестиги реформатордук агымдардын пайда болушуна алып

келгендиги чындык. Алардын арасынан “эмгек мектебинин” (немец педагогу Г.Кершенштейнер), иш-аракет педагогикасынын (немец педагогу В.А.Лай) жактоочуларын белгилеп кеткенбиз. Өз эмгектеринде алар организмдин биологиялык өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен иш уюштурган мектеп реформасы жөнүндөгү көз караштарын чагылдырышкан. Алар “жарандык тарбияны” колдошкон жана ал адептүү жарандарды, өз кесиптик ишмердигинде демилгелүү кызматкерлерди даярдоону камсыздайт деп ишенишкен. Мында бардык кесиптин ээлерине зарыл болгон эмгек көндүмдөрүн жана нравалык сапаттарды иштеп чыгууга басым жасалган.

Прагматизмдин өкүлдөрүнүн бири, америкалык социолог жана педагог Джон Дьюи өзүнүн “Мектеп жана коом” аттуу китебинде балдардын импульс-инстинкттерин иликтейт, мисалы: социалдык. Андыктан Д.Дьюи мындай деп эсептейт: ушуга ылайык бала өзүн мамилелешүүнүн борбору катары эсептейт жана оюн жана эмгек ишмердиги процессинин натыйжасында алган тажрыйбасы ага билимдин булагы болуп эсептелет. Башкача айтканда, тарбиялоо – “балдардын тажрыйбасын кайра оңдоо жана кайра уюштуруу”.

Билим берүү системасы өтө узак жана татаал жолду басып өтүү. Сабатсыздыкты жоюу милдеттери ырааттуу түрдө жүргүзүлүп келди (5:3). Мамлекет “... окуу процессинин туура уюштурулушуна жана окуучулардын эс алышына туруктуу түрдө кам көрүп келди...” (5:29)

Советтик мектептин негизги принциптери эркектер менен аялдардын, өлкөнүн бардык улуттары менен калктарынын бирдей билим алуусун камсыздоо сыяктуу социалдык маанилүү проблемаларды чечүүгө багытталган болуучу. Мамлекеттик жана коомдук институттардын алдында бирдиктүү бир милдет турду – ал коомдун талаптарына өз мамилесин билдирген, эркин, билимдүү жаңы типтеги инсанды тарбиялоо иши. Ошол эле учурда бул бирдиктүү милдетти аркалоо, ар бир институттун билим жана тарбия берүү системасындагы мүмкүнчүлүктөрүнүн жана функцияларынын спецификасына ылайык, жана да алар тарабынан аныкталган мазмундун, формалардын жана иш алып баруу методдорунун негизинде ишке ашырылып келди. Ал шарттарда, советтик билим жана тарбия берүү системасын түзүү шартында, мектеп жаштарынын көз караштарын жана ишенимдерин калыптандыруу өзгөчө жооптуу жана маанилүү болуп турган.

Изилдөөлөрдө биз карап олтурган проблема ар кандай чагылдырылган. 1920-50-жылдардагы психологиялык-педагогикалык адабияттарда инсандын калыптануусунун фактору катары мектеп жана үй-бүлөгө карата болгон көңүл буруу байкалган. Ал мезгилдеги педагогдор үй бүлөнүн турмуштук жана социалдык шарттарынын балдардын физикалык жана интеллектуалдык өнүгүүсүнө тийгизген

таасирин, экинчи жагынан, окуучулардын нравалык калыптануусуна мектептин жана мугалимдин тийгизген таасирин иликтөөнү өздөрүнө негизги максат кылып коюшкан. Буларга И.П.Блонскийдин, Н.К.Крупскаянын, А.С.Макаренконун, Т.С.Шацкийдин ж.б. эмгектерин кошууга болот. Алар балдарга билим жана тарбия берүүнүн биримдиги, тарбия берүүчү жамааттын калыптанышынын жана өнүгүшүнүн мыйзам ченемдүүлүктөрү, үй-бүлө тарбиясынын принциптери сыяктуу маанилүү проблемаларды иштеп чыгууда өздөрүнүн бараандуу салымдарын кошушту.

Ошол эле мезгилдерде окуучулар калыптанган тигил же бул чөйрөнүн спецификасын чагылдырган жана кандайдыр бир социалдык топко таандык экендигине жараша алардын дүйнө таануучулук, интеллектуалдык жана нравалык-психологиялык жүзүн мүнөздөгөн эмгектер да пайда боло баштаган. Булар И.Я.Арямова, А.А.Невский, И.Р.Сушкова, Т.М.Афанасьева, К.В.Балыдин жана Е.А.Аркиндин эмгектерин белгилөөгө болот.

Е.А.Аркин үй-бүлө тарбиясынын проблемалары боюнча методикалык сунуштамаларды тартуулады. Илимпоз ата-энелерди жалпы адамзат алдындагы жоопкерчилигин, балдардын тагдыры үчүн жоопкерчиликти сезүүгө чакырды жана аларды өз балдарын илимий негизде тарбиялоого аракет кылууга үндөдү. Андай тарбия берүү үчүн алар тарбия жөнүндөгү илимдин негизи болуп кызмат кылган билимдер болгон, көрүнүктүү педагогдордун идеялары, алдыңкы тажрыйбалары менен таанышуусу зарыл.

Дал ушул мезгилди изилдөөгө арналган Е.П.Балыдинанын диссертациясында, мектеп менен үй-бүлөнүн өз ара чогуу иш алып баруусуна байланышкан негизги маселелер каралат (6 : 14).

1920-50-жылдардагы эмгектерде белгиленгендей, окуучуларды тарбиялоодо мектеп менен үй-бүлөнүн өз ара иш алып баруусунун өнүгүшүнө көз сала турган болсок, алардын көпчүлүгүнө тиешелүү бир катар кемчиликтерди байкоого болот: чөйрө шарттарынын ролун абсолютташтыруу жана мектепти, мугалимди баалабагандык; тукум куучулуктун маанисин жогорулатуу ж.б. Бирок мектеп менен үй-бүлөнүн кызматташтыгынын негизги багыттары, анын конкреттүү формалары мүнөздөлгөн эмес. Анын себеби болуп, белгилүү бир денгээлде философиялык пландагы изилдөөлөрдүн жоктугу, социологиялык изилдөөлөргө жеткиликтүү баа бербегендик болсо керек.

1950-1960-жылдары советтик тарбия берүү системасынын сыймыгы болгон бир катар баалуулуктар өз актуалдуулугун жоготту деген негизде мектепти реформалоо аракети көрүлдү, бирок алар эч кандай ийгиликке ээ болгон жок.

Кыргызстандагы билим берүү ишинин калыптанышы жана өнүгүшү бүткүл өлкөдөгү мектепти социалисттик кайра өзгөртүү процессинин бир бөлүгү болгон. Жалпы акысыз советтик билим берүүнү камсыздаган советтик мектеп, анын ичинде

улуттук мектеп, эмгекчил политехникалык мектеп катары жаңы саясий жана педагогикалык принциптердин негизинде түзүлүп баштаган. Мектептин маанилүү принциби болуп окутуунун турмуш, үй-бүлө жана коомдук иш менен болгон байланышы болгон. Ошол мезгилдин маанилүү урааны да төмөнкүдөй эле: “Активдүү жарандардын муунун тарбиялоо, аларды турмушка даярдоо, эмгекке үйрөтүү – жалпы элдик милдет” (5 : 14).

1970-80-жылдары үй-бүлөнү инсанды тарбиялоонун фактору катары карашкан. Үй-бүлө тарбиясынын, үй-бүлө жана мектептин өз ара биргелешкен иш аракеттери, студенттердин ата-энелер менен иш алып баруу даярдыгы сыяктуу педагогикалык проблемалар В.А.Сухомлинский, И.В.Гребенников, В.А.Милославский, Г.К.Байдельдинова, Р.М.Капралова, Л.И. Аюварт ж.б. авторлордун эмгектеринде изилденет. Алар ар кандай тарбия потенциалына ээ болгон ар кайсы типтеги үй-бүлөлөрдү, мугалимдин ата-энелер менен иш алып баруусуна дифференцирленген мамилени бөлүп көрсөтүшөт.

1987-1991-жылдар – мамлекеттик бийлик жана кошумча улуттук продуктунун көпчүлүгүн ээлеп алышкан жаңы менчик ээлеринин ортосундагы компромисстер мезгили. Ал өз кезегинде теңсиздиктин өсүшүнө, коррупциянын эскалациясына, саясий-социалдык туруксуздуктун үзгүлтүксүз курчушуна, өлкөнүн бир катар региондорунда өзгөчө кырдаалдарга жана төңкөрүштөргө, коомдук режимдин алмашуусуна жана СССРдин кулашына алып келди. Экономикалык проблемалар үй-бүлөн институтун эптеп жан багуу абалына алып келди, мындай учурда тарбия маселеси экинчи планга кетип, материалдык камкордук маселеси ата-энелердин бардык убактысын өзүнө алат. Социалдык-экономикалык өзгөрүүлөргө жана көптөгөн үй-бүлөлөрдүн материалдык абалынын туруксуздугунан улам мектеп жана үй-бүлө тарбиясында өз ара карама-каршылыктар келип чыгат. Андыктан бул маселелерди чечүүдө педагог-новаторлор (Щуркова Н.Е., Амонашвили Ш.А., Исаков А.Н., Кубраков Г.М., Ильина Е.И.) мектеп, үй-бүлө жана коомчулуктун кызматташуусунун жаңы жолдорун сунушташты. Анда үй-бүлө жана мектептин өз ара биргелешип иш алып баруу процесси ата-энелердин окуу-тарбия процессине активдүү аралашуусуна багытталышы зарыл.

1991-жылдан тартып Кыргызстан эгемендүү өлкө болуп саналат. Реформалардын негизги мүнөздөмөлөрү болуп бюджеттик чыгымдарды оптимизациялоонун эсебинен социалдык чөйрөнү экономикалык камсыздоонун жаңы ыкмаларын киргизүү, каржылоонун бюджеттен тышкаркы булактарын тартуу, менчик укугун жөнгө салуу эсептелет. Педагогикалык илимде болсо мурунку калыптанып калган парадигмалардын талкалануусунун мезгили келди. Анын негизги мааниси – жаңы, заман талабына шайкеш, социалдык чындыкты таануунун

илимий каражаттарын табуу зарылдыгы, бул чындыкка болгон догматикалык көз караштан арылуу эле. Ошону менен бирге эле Кыргызстандын он жылдык эгемендик турмуш тажрыйбасы жана реформалардын анализи республикадагы өзгөрүлгөн абал ой жүгүртүүнү, анализди жана жалпылоону талап кылды. Жаңы реформалар биринчи кезекте тарбия процессине тийиштүү болду. Өсүп келе жаткан муунга тарбия берүүнүн социалдык проблемаларына, инсанды тарбиялоонун фактору катары мектеп жана үй-бүлөгө кызыгуу жогорулады. Алар тажрыйбалуу педагог, психолог, социологдордун (Антонов А.И., Лодкина Т., Литарова Н., Мачехина О., Спичак С.Ф., Серикова В.В., Сухарь Е.) эмгектеринде чагылдырылып келди.

В.А.Мокрушина менен С.А.Беличеванын эмгектеринде тарбия процессинин жаңы моделдери иликтөөгө алынган. Анда бул коюлган максаттарга жетүүнүн жолдорунун бири катары мектеп менен

ата-энелердин өз ара тыгыз кызматташуусунун айкындыгы далилденет.

Азыркы учурда балдарды тарбиялоодо ата-энелерге педагогдордун, психологдордун ж.б. адистердин кеңеши зарыл болуп турган учур.

**Адабияттар:**

1. Коменский Я.А. Жизнь и творчество: педагогическое наследие. - М.: Педагогика, 1989.
2. Ушинский К. Д. Избранные педагогические сочинения. -М.: Просвещение, 1968. -211-б.
3. Лесгафт П.Ф. Семейное воспитание ребенка и его значение. -Москва, 1991, 176-б.
4. Каптерев П.Ф. Избранные педагогические сочинения. -М., 1982, 704-б.
5. Кыргыз Республикасынын мектептеринде предметтик билим берүүнүн мамлекеттик стандарттары. -Бишкек: «Билим куту» басма борбору, 2006.
6. Балыдина Е.П. Подготовка социального педагога семейного типа в педагогическом вузе. Дис... педагогика илимдеринин канд. -Ростов-на-Дону, 1996.-168-б.

**Рецензент: д.филол.н., профессор Турдугулов А.**